

Vold på spil

Pædagoger og socialarbejdere i Vejle Amt forvandles fra tilskuere til medspillere i arbejdet med at forebygge vold. Metoden hedder forumspil.

Af Inge Larsen, socialrådgiver, Social- og Sundhedsskolen i Vejle Amt og Dorthe Christiane Iversen, seminarielektor, Kolding Pædagogseminarium

Det nye sker, når den,
der altid er tiltænkt tilskuerens rolle,
begynder at blande sig.
Carl Scharnberg

"Vold på spil" er navnet på endnu et inspirerende tværfagligt projekt mellem Social- og Sundhedsskolen i Vejle Amt og Kolding Pædagogseminarium. Gennem vores tidligere projekt "Vold som blind passager" udviklede vi foruden en hjemmeside (www.sosuvejleamt.dk/vold) om voldsforebyggende undervisningsmateriale til socialarbejdere og undervisere en voldsforebyggende metode for socialarbejdere, hvor det narrative var den metodiske indgangsvinkel.

I projekt "Vold på spil" arbejder vi med forumspil som metode til forebyggelse af vold. Overordnet bygger forummodellen på en pædagogisk kollektiv læring, der forvandler tilskuer til medspiller. Forumspil iscenesætter undertrykkende mekanismer mellem mennesker.

Begge projekter har som udgangspunkt haft "erfaringslæring" som fundament for at udvikle nye voldsforebyggende metoder.

Læring gennem erfaring

Det er der flere grunde til.

For det første er vores erfaring som undervisere fra henholdsvis Social- og Sundhedsskolen og Pædagogseminariet – der begge er praksisuddannelser – at eleverne og de studerende ofte giver udtryk for, at "de mangler eksempler" i undervisningen.

Vores tese var, at den læring, der sker i den sundheds- og socialfaglige hverdag, er en uudnyttet ressource. Vi tror på, at der findes et stort ubrugt læringspotentiale, og at det sandsynligvis er muligt at mobilisere større dele af læringsrummet i hverdagen – altså læring gennem erfaring.

Spørgsmålet for os var ikke, om vi kan lære af vores erfaringer, men på hvilken måde vi lærer, og hvad der kan gøres, for at erfaringslæringen kan styrkes. Filosofien er, at socialarbejderne er dem, der er eksperter på området, og at deres erfaringer skal tages alvorligt.

Projektet er p.t. ikke afsluttet, men vi har anvendt metoden på uddannelsesinstitutioner for pædagogstuderende, social- og sundhedsassistenter og sygeplejerskestuderende.

Forumspillet er blevet brugt i efteruddannelsesforløb af pædagoger, social- og sundhedspersonale på arbejdspladskurser og som oplæg til debat på temadage. I efteråret skal vi i en socialforvaltning arbejde med socialrådgiveres konflikthåndtering ud fra forumspil, desuden er der planlagt et konflikthåndteringsforløb for fængselsfunktionærer, hvor forumspil er den gennemgående metode.

Forumspil som metode

Hvordan kan man arbejde voldsforebyggende og gøre det muligt at ramme hjerne og hjerte på én gang?

Vi ønskede at arbejde med en metode, hvor det kropslige og visuelle i højere grad ville komme i fokus, og samtidig have erfaringslæring for øje.

Målet er at bruge forumspil som en voldsforebyggende metode der kan styrke dialogen tværfagligt (inspireret af Augusto Boal: *Stop! Det er magisk!* og Karin Byréu: *Du har hovedrollen i dit liv*. Begge fra Teaterforlaget Drama)

Forumteater bygger på "en pædagogisk kollektiv metode" til fælles læring og refleksion. Der tages udgangspunkt i konkrete situationer og kommunikation. Udsagnene er ikke til vurdering eller bedømmelse. At der ikke er noget, der er rigtigt eller forkert, gør, at læringsformen ikke er *belærende*, men det viser sig for alle, at noget kommunikation er mere hensigtsmæssig og konfliktnedtrappende end anden.

Det legende og frigørende element i forumspil gør, at hjerne og hjerte rammes på én gang og dermed giver deltagerne en høj grad af læring og erkendelse dels individuelt, dels som en fælles erkendelse.

Forumspil udvikler deltagerens evne til at opdage og erkende dagligdags situationer, som føles problematiske eller uoverskuelige. I forumspil er et emne, en konflikt eller en problemstilling samlingspunktet for tilskuerne. Ideen er at tage udgangspunkt i deltagerens egne erfaringer, ideer og ressourcer og give dem plads til at opleve de følelser, der ligger bag. Problemstillingen skal være klart defineret fra start. Det skal være gennemskueligt, hvad og hvor konflikten foregår, og hvem der er offer. Forumspil inddrager og gør publikum til aktive medspillere, da de hele tiden har mulighed for at ændre handlingen i stykket. Det sker ved, at man råber "stop", når man har forslag til ændring.

Som aktive deltagere under "forestillingen" øges deltagerens kompetencer i at arbejde voldsforebyggende. Ofte agerer man i forestillingen, som man ville have gjort i hverdagen, det giver mulighed for høj grad af refleksion og styrker en fremadrettet proces efter forestillingen, hvor deltagerens evne til at forstå, reagere og handle anderledes optimeres.

Magtrelationerne bliver meget tydelige. Gennem forumspillet arbejdes der med forskellige elementer som eksempelvis menneskesyn, værdier, etik, ikke krænkende kommunikation og holdninger, hvor myter og fordomme kan mødes og brydes. Målet er ikke at komme med færdige løsninger, men ved at tage udgangspunkt i deltagerens egne erfaringer, aktiveres ideer og ressourcer til konstruktiv konfliktløsning.

Metodisk kan man i forvejen have udarbejdet et eller flere grundspil, som deltagerne spiller med i, eller få deltagerens til *selv* at konstruere de grundspil, der skal arbejdes med

Strategi til at undgå konflikter

Det voldsforebyggende består i at udvikle de-eskalationsstrategier, hvor den enkelte aktør skal undgå at gøre ting, der får kriser eller konflikter til at eskalere. Strategierne er forskellige fra person til person og er på den måde dimensioner i den samlende personlighedsregister af måder at reagere på, og som i bestemte sociale situationer aktualiseres eller netop ikke aktualiseres.

Formålet er at kunne optræde de-eskalerende i en krisesituation, ved at være bevidst om, at selve indstillingen kan have stor betydning for, hvad der vil eller kan ske i konfliktsituationer.

I forumarbejdet gøres erfaringerne tilgængelige, så man kan få et godt ejerforhold til dem, erfaringer bliver personlige på en sådan måde, at erfaringer/erkendelser rendyrkes og omdannes til læring, som giver grundlag for ny og overskridende handling i praksis.

En dynamisk arbejdsform

Forumspil er en dynamisk arbejdsform, som skaber meget energi, og hvor alle deltageres hoveder arbejder på højtryk for at komme med forslag til at løse den aktuelle konflikt.

Det er en anderledes og sjov måde at starte personlig, faglig og organisatorisk udvikling på, hvor der byttes perspektiv (sagen ses fra andre(s) sider), og bidrages til beslutninger og handling.

Nedennævnte er et af flere udsagn fra en sygeplejestuderende, der efterfølgende har evalueret metoden.

"Det var en meget lærerig og alternativ dag, hvor emner som vold/konflikter blev diskuteret. Det, der gjorde det interessant, var måden, det blev fremstillet på, i form af et rollespil. Dette gjorde det også meget lettere at identificere sig med for eksempel den sygeplejestuderende. Ydermere var temaet vold også et emne, der kom tæt på os, hvor man egentlig fandt frem til, hvor lidt der skulle til, før at vold kunne blive aktuelt.

Derudover var der mange studerende, som "kom på banen", hvilket gjorde det endnu mere udfordrende og derved spændende."

For at kunne anvende forumteater som pædagogisk metode fik seks undervisere tilbuddet om en intensiv uge sammen med Hubert Franz fra Københavns Pædagogseminarium, som instruerede os i at arbejde med forumspil. På en uge bliver man på ingen måde skuespillere, og det var heller ikke meningen, men vi lærte teknikker, der gør, at vi føler os rustet til at bruge forumspil som pædagogisk metode.

Vi har hver især øvet os ved at anvende metoden helt eller delvist ved enhver lejlighed, der bød sig, ud over de aktiviteter, der var planlagt i projektet.

Det vi må lære
før vi kan gøre det
lærer vi
ved at vi gør det.
Aristoteles

Forumteater

Forumteater blev opfundet og udviklet af den brasilianske teaterpædagog Augusto Boal, og har sine oprindelige rødder i det sydamerikanske folks kamp mod undertrykkelse. Det er derfor også kendt under navnet "De Undertryktes Teater". Boals arbejde er nu kendt og brugt i mange varianter og former over hele verden. Boal selv er stadig aktiv.

Hvem: Social- og Sundhedsskolen i Vejle Amt og Kolding Pædagogseminarium.

Hvad: Forumspil som metode til at forebygge vold.

Kontakt: Socialrådgiver Inge Larsen, Social- og Sundhedsskolen i Vejle Amt: tlf. 7620 3333, inl@sos.vejleamt.dk

Seminarielektor Dorte Christiane Iversen, Kolding Pædagogseminarium: tlf. 7553 0233, dorte.christiane.iversen@koldingsem.dk

Projekterne "Vold på spil" og "Vold som blind passager" beskrives nærmere i bogen: Susanne Idun Mørch Jensen (red.): Pædagogiske praksisfortællinger. Systime, 2004 (under udgivelse).